

พิธีถวายหนังแดง

“ถวายหนังแดง” เป็นพิธีกรรมการเลี้ยงผีป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในอำเภอเวียงแก่น ถือเป็นประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิมที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าสืบทอดกันมาว่า ในอดีตหลายหมู่บ้านได้เกิดโรคห่าระบาดขึ้น ทำให้ผู้คนและสัตว์เลี้ยงเจ็บป่วยและล้มตายเป็นจำนวนมาก และในช่วงบางปีฝนก็ไม่ตกต้องตามฤดูกาล จึงเชื่อกันว่าเป็นเพราะถูกผีป่า ผีฟ้า หรือผีร้าย (ผีฮ้าย) มารังควานก่อกวนคนในหมู่บ้านให้อยู่ไม่สงบสุข จึงได้ขนบานศาลกล่าวกับผีป่า เพื่อขอให้ช่วยคุ้มครองคนภายในหมู่บ้านให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่างๆ และช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านให้อุดมสมบูรณ์ โดยจะขอเช่นสรวงด้วยวัวตัวผู้เป็นประจำทุกปี

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านปอกลาง ตำบลปอ เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งในอำเภอเวียงแก่นที่ยังคงรักษาจารีตประเพณีดังกล่าวไว้ โดยในทุกช่วงเดือนแปด หรือราวเดือนมิถุนายนของทุกปี ชาวบ้านจะรวบรวมเงินกันไปซื้อวัวเพื่อทำพิธีบวงสรวงเช่นไหว้ผีป่า แต่ปัจจุบันหน่วยงานในท้องถิ่นได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานพิธีกรรมดังกล่าว

พ่อวอน ไชยลังการ ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เล่าว่า “...ในสมัยอดีต วัวที่จะใช้ในการเช่นไหว้นั้นจะต้องเป็นวัวตัวผู้สีแดงเท่านั้น โดยจะนำมาปล่อยรวมกันไว้ที่กลางทุ่งนา จากนั้น ผู้อาวุโสจะจุดเทียนบอกกล่าวผีป่า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ว่าได้นำวัวมาเช่นไหว้ถวายแล้ว ผู้ที่ทำหน้าที่ในการฆ่าวัวก็จะถือดาบลงไปไล่แทง หากวัวตัวไหนวิ่งช้า ถือว่าเจ้าป่าได้เลือกวัวตัวนั้นแล้ว แต่ปัจจุบันในหมู่บ้านไม่ค่อยมีคนเลี้ยงวัว จึงต้องไปหาซื้อจากหมู่บ้านใกล้เคียง และไม่จำเป็นต้องเป็นวัวสีแดง หากแต่ต้องเป็นวัวตัวผู้เท่านั้น...”

การจุดเทียนบอกกล่าวก่อนการฆ่าวัว

การจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม

การประกอบพิธีเริ่มขึ้นอย่างเรียบง่ายในป่าที่กำหนดเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรม ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้านมากนัก บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่จะช่วยกันทำหิ้งสำหรับเลี้ยงผี กว้างประมาณ 2 เมตร เป็นหิ้งไม้ไผ่ยกพื้นสูงปูพื้นหิ้งด้วยใบตอง สูงจากพื้นประมาณสองเมตร จากนั้นจะนำวัวไปผูกติดไว้กับต้นไม้ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะจุดเทียนแล้วบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก่อนจะให้คนนำวัวไปฆ่า เพื่อทำอาหารมาเช่นไหว้ในพิธีกรรม

เครื่องเช่นไหว้ในพิธีถวายหนึ่งแดง ประกอบไปด้วย ลาบเนื้อสด แกงอ่อม เนื้อย่าง ข้าวเหนียว เหล้า หนังกว หนังกว หัว้ว พร้อมด้วยขาทั้ง 4 ขา พร้อมกับทำ “จันทาบ จันทาม” คือ เอาเนื้อวัวมาห้อยไว้กับไม้ไผ่ ทำให้มีลักษณะคล้ายกับการหาบและการหาม เชื่อกันว่าเมื่อผีปามารับเอาไปแล้วจะหาบหามสิ่งที่ไม่ดีออกจากหมู่บ้านไปด้วย เมื่อจัดเตรียมเสร็จแล้ว ผู้เฒ่าผู้แก่จะจุดเทียนบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มารับเครื่องเช่นไหว้ จากนั้นประมาณ 20 นาที ผู้เฒ่าผู้แก่จะขอเอาอาหารที่เหลือมารับประทานร่วมกัน ส่วนชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะแบ่งเอาเนื้อวัวไปทำอาหารเลี้ยงกันภายในสถานที่ประกอบพิธีกรรม เมื่อเสร็จพิธี ผู้เฒ่าผู้แก่จะนำหนังกวที่ใช้ในการเช่นไหว้ไปเก็บไว้ที่วัด เพื่อทำเป็นหนังสือหน้ากลองของหมู่บ้านต่อไป

จันทาบ จันทาม

การประกอบพิธีกรรมถวายหนังแดง

ความสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสืบทอดทางประเพณีพิธีกรรมของบรรพบุรุษแล้ว ยังถือเป็นกิจกรรมหนึ่งทางวัฒนธรรมที่ช่วยหลอมรวมจิตใจของผู้คนในชุมชนให้รู้จักเคารพนบต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการทำมาหากินของชุมชนมาอย่างยาวนาน แม้ในปัจจุบันอาจมีการปรับเปลี่ยนในแง่ของการปฏิบัติทางพิธีกรรม แต่ก็ถือเป็นการปรับตัวเพื่อการสืบทอดทางประเพณีพิธีกรรมของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป